

Znanstveno vijeće za zaštitu prirode i okoliša

Broj: 10-169/1-2024

15. veljače 2024.

Poštovane, poštovani,

Znanstveno vijeće za zaštitu prirode i okoliša
organizira i poziva Vas na predstavljanje sveučilišnog udžbenika

Očuvanje biljnih genetskih izvora

autora Zlatka Šatovića, Martine Grdiše, Nine Jeran i Filipa Varge

koje će se održati u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

u petak, 23. veljače 2024. s početkom u 12 sati.

Udžbenik će predstaviti recenzenti:

prof. dr. sc. Hrvoje Šarčević, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. Zlatko Liber, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu

U ime autora govorit će prof. dr. sc. Zlatko Šatović, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Moderator predavljanja bit će pročelnik Sekcije za zaštitu bioraznolikosti prof. dr. sc. Željko Škvorc.

U prilogu su sažetak udžbenika i životopisi autora.

S poštovanjem,

Predsjednik Znanstvenog vijeća
za zaštitu prirode i okoliša

Akademik Goran Durn

Cilj je udžbenika „Očuvanje biljnih genetskih izvora“ objasniti teorijske i praktične aspekte očuvanja i održive upotrebe biljnih genetskih izvora. Proizvodnja hrane i drugih poljoprivrednih proizvoda temelji se na raspoloživosti biljnih genetskih izvora koji se koriste u svrhu oplemenjivanja novih, visokoprirodnih kultivara visoke kakvoće te otpornih na biotičke i abiotičke stresove. Imajući u vidu nastupajuće klimatske promjene, kontinuirani porast svjetskog stanovništva i sveprisutan gubitak biljne raznolikosti, očuvanje biljnih genetskih izvora od prioritetne je važnosti za održivu proizvodnju hrane u budućnosti.

Udžbenik je prvenstveno namijenjen studentima Sveučilišta u Zagrebu Agronomskog fakulteta koji su upisali istoimeni predmet u okviru svog diplomskog studija. Autori se nadaju da će ovaj udžbenik, kao dodatna literatura, biti koristan i studentima koji slušaju srodne predmete na Agronomskom, Prirodoslovno-matematičkom i Fakultetu šumarstva i drvne tehnologije Sveučilišta u Zagrebu te na srodnim fakultetima na drugim hrvatskim sveučilištima. Isto tako, želja je autora da ovim udžbenikom doprinesu provedbi Nacionalnog programa očuvanja i održive uporabe biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu u Republici Hrvatskoj u kojeg su od samih početaka bili uključeni. Povećanje dobrobiti koja proizlazi iz upotrebe biljnih genetskih izvora za prehranu i poljoprivredu također je i jedan od ciljeva Znanstvenog centra izvrsnosti za bioraznolikost i molekularno oplemenjivanje bilja (ZCI CroPBioDiv) u okviru kojeg je ovaj udžbenik objavljen, kao i ciljeva projekta „Bioraznolikost i molekularno oplemenjivanje bilja“ koji sufinancira Europska unija iz Europskog fonda za regionalni razvoj.

Dvanaest je poglavlja udžbenika razvrstano u četiri tematske cjeline. Prva tri poglavlja čine sveobuhvatan uvod u očuvanje biljnih genetskih izvora, znanost i struku koja se prvenstveno bavi analizom i očuvanjem unutarvrstne raznolikosti kao jedne od sastavnica bioraznolikosti, a posvećena su objašnjenju drugih dviju sastavnica, a to su raznolikost ekosustava i raznolikost vrsta. Sljedeća su tri poglavlja posvećena objašnjenju važnosti očuvanja unutarvrstne raznolikosti kao i opisu strukture biljnih genetskih izvora koji nam danas stoje na raspolaganju. Proces udomaćenja, širenja uzgoja kao i oplemenjivanja bilja na stanje biljnih genetskih izvora opisan je u sljedeća tri poglavlja u kojem su autori pokušali odgovoriti na pitanja kada, gdje i zašto je došlo do tog prijelomnog događaja u evoluciji ljudske vrste i kako je tekla ta preobrazba divlje u kulturnu biljnu vrstu. Završna su tri poglavlja posvećena strategijama očuvanja biljnih genetskih izvora, ciljevima i zadacima banaka biljnih gena te pravnom okviru za očuvanje biljnih genetskih izvora.

Usprkos tomu što nam je namjera bila razjasniti i pokušati odgovoriti na neka ozbiljna i često turobna pitanja vezana za gubitak bioraznolikosti i opstanak čovječanstva, proučavati biljne genetske izvore, njihovu evoluciju, trenutno stanje i moguće perspektive, zanimljiva je, a često i zabavna tematika koja potiče na daljnja promišljanja i istraživanja čudesne raznolikosti biljnog svijeta našeg planeta. To je, naravno, prilično pristrano mišljenje autora ovog udžbenika jer se time bave već dugi niz godina. Ukoliko čitatelju ovog udžbenika uspijemo prenijeti barem dio našeg oduševljenja biljnom raznolikošću koja nas okružuje, smatrat ćemo da smo dobro obavili svoj posao.

Udžbenik je slobodno dostupan na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zagrebu Agronomskog fakulteta:
<https://www.agr.unizg.hr/publication/32/O%C4%8Duvanje+biljnih+genetskih+izvora>

Životopisi autora

Prof. dr. sc. Zlatko Šatović

Zlatko Šatović (1965.) diplomirao je na Fakultetu poljoprivrednih znanosti Sveučilišta u Zagrebu 1990. godine. Magistrirao je 1995. godine na International Centre for Advanced Mediterranean Agronomic Studies (CIHEAM), Mediterranean institute of Zaragoza (IAMZ), Zaragoza, Španjolska. Doktorsku disertaciju obranio je 1999. na Sveučilištu u Zagrebu Agronomskom fakultetu. Od 1990. radi na Sveučilištu u Zagrebu Agronomskom fakultetu na kojem je 2012. izabran u redovitog profesora u trajnom zvanju. Znanstveni je interes Zlatka Šatovića očuvanje biljnih genetskih izvora, analiza molekularne raznolikosti i filogenetika i molekularno oplemenjivanje bilja. Voditelj je Znanstvenog centra izvrsnosti za bioraznolikost i molekularno oplemenjivanje bilja (ZCI CroP-BioDiv).

Izv. prof. dr. sc. Martina Grdiša

Martina Grdiša (1978.) diplomirala je (2004.) i doktorirala (2011.) na Sveučilištu u Zagrebu Agronomskom fakultetu. Od 2006. zaposlena je na Sveučilištu u Zagrebu Agronomskom fakultetu na kojem je 2021. izabrana u izvanrednu profesoricu. Znanstveni je interes Martine Grdiša ljekovito i aromatično bilje, očuvanje biljnih genetskih izvora te analiza molekularne i biokemijske raznolikosti. Članica je radne skupine za kadulje i dalmatinski buhač Znanstvenog centra izvrsnosti za bioraznolikost i molekularno oplemenjivanje bilja (ZCI CroP-BioDiv).

Dr. sc. Nina Jeran

Nina Jeran (1979.) diplomirala je biologiju - smjer ekologija (2003.) te doktorirala u polju biologije (2010.) na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2016. zaposlena je na Sveučilištu u Zagrebu Agronomskom fakultetu kao poslijedoktorand te kao stručni suradnik na projektu. Znanstveni interesi Nine Jeran obuhvaćaju analizu biokemijske i genetske raznolikosti ljekovitih i aromatičnih biljnih vrsta te istraživanja u području primijenjene botanike kao što je održiva upotreba autohtonih, jestivih i korisnih svojiti u ukrasnoj hortikulturi.

Dr. sc. Filip Varga

Filip Varga (1989.) diplomirao je na Biološkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 2014. godine. Doktorsku disertaciju obranio je 2021. na Sveučilištu u Zagrebu Agronomskom fakultetu. Od 2015. radi na Sveučilištu u Zagrebu Agronomskom fakultetu, prvo kao asistent, a trenutno kao poslijedoktorand. Znanstveni interesi Filipa Varge uključuju analizu molekularne raznolikosti, etnobotaniku, primjenu GIS-a u ekologiji i poljoprivredi te otvorene podatke. Član je radne skupine za kadulje i dalmatinski buhač Znanstvenog centra izvrsnosti za bioraznolikost i molekularno oplemenjivanje bilja (ZCI CroP-BioDiv).